

Advokateksamen 2023

Ref. AMW/-
amw@djof.dk
21.12.2023

Djøf
Gothersgade 133
1123 København K
Telefon 33 95 97 00
Telefax 33 95 99 99
djof@djof.dk
www.djof.dk

Indhold

1. Indledning	3
1.1. Resume.....	3
1.2 Metode.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
2. Analyse af besvarelser	4
2.1 Fri til læsning.....	4
2.2 Praktisk erfaring med de emner, der er blevet eksamineret i.....	4
2.3 Undervisning.....	6
2.4 Pensum.....	7
2.5 Kursusmaterialets anvendelighed.....	8
2.6 Supplerende litteratur	9
2.7 Eksamen	9

1. Indledning

1.1. Resume

Rapporten viser at:

- Fire ud af fem advokatfuldmægtige havde fri med løn til at forberede sig til eksamen. Advokatfuldmægtige ansat på kontorer med mere end 50 ansatte havde i gennemsnit 5,8 fridage, mens advokatfuldmægtige på mindre kontorer havde 4,8 fridage
- 35 procent advokatfuldmægtige brugte egne feriedage til at forberede sig i til eksamen. I gennemsnit brugte de 3,7 egne feriedage
- Advokatfuldmægtige ansat på advokatkontorer frem for anden ansættelse svarer i markant højere grad 'Ja' til, at de har fået en god praktisk uddannelse
- Tilfredsheden med undervisningens anvendelighed er størst inden for emnerne 'God advokatskik' (både I og II), og 'Kommunikation', mens tilfredsheden er lavest ved emnet 'Klientkonto, Hvidvask og Forhandling' og 'Relation mellem advokat og klient'.
- 14 procent har modtaget undervisning i eksamensemnerne på deres arbejdsplads. Ud af disse arbejdede 86 procent på et advokatkontor med mere end 50 ansatte
- Halvdelen mener ikke, at pensum var klart nok defineret, og heraf mener 96 procent, at det gav problemer i relation til deres forberedelse
- Over halvdelen af de advokatfuldmægtige havde forud for eksamen læst supplerende litteratur, de havde typisk læst 200 sider
- Over to tredjedele mener ikke, at tre timer var tilstrækkeligt til at besvare eksamensspørgsmålene, og ligeledes mener knap to ud af tre, at opgaveteksten var for omfattende
- 87 procent synes, at det i nogen eller høj grad var svært at vurdere, hvad eksamensniveauet var på forhånd. 71 procent vurderer dog, at det generelle eksamensniveau var tilpas.

1.2 Metode

Den samlede rapport er lavet på baggrund af de fire advokateksaminer, der har været afholdt i løbet af 2023. De fire eksaminer blev afholdt den 30. januar, 23. marts, 28. juni og 25 oktober. Efter hver eksamen har alle deltagere, uanset om de er medlemmer af Djøf Advokat eller ej, fået tilsendt en mail med opfordring til at besvare spørgeskemaet via et link til et online spørgeskema. Der har i alt været 685 advokatfuldmægtige til eksaminer, heraf har 206 besvaret spørgeskemaet. Det giver en svarprocent på 30 procent.

2. Analyse af besvarelser

2.1 Fri til læsning

I 2023 havde lidt over 4 ud af 5 af de advokatfuldmægtige minimum én fridag med løn til at forberede sig til eksamen. To ud af tre havde fem eller flere dage fri med løn til forberedelse. Dem, der havde fri med løn til at forberede sig, havde i gennemsnit 5,0 fridage.

Tabel 1: Hvor mange dage havde du fri med løn til at forberede dig til eksamen?

	Antal	Procent
Ingen dage	28	14%
4 dage eller mindre	42	21%
5 dage	97	48%
6 dage eller flere	37	18%
Total	204	100%

Det gennemsnitlige antal fridage med løn for advokatfuldmægtige med minimum én fridag er højest på advokatkontorer med mere end 50 ansatte, hvor de i gennemsnit havde 5,8 fridage. Advokatfuldmægtige på mindre advokatkontorer havde i gennemsnit 4,8 fridage med løn til at forberede sig til eksamen, mens de advokatfuldmægtige med anden ansættelse havde 3,8 fridage med løn.

Tabel 2: Hvor mange egne feriedage har du brugt til at forberede dig til eksamen?

	Antal	Procent
Ingen dage	132	65%
1-2 dage	37	18%
3-4 dage	12	6%
5 dage eller flere	22	11%
Total	203	100%

En ud af tre advokatfuldmægtige har brugt minimum én af sine egne feriedage på at forberede sig til eksamen. Dem der har brugt egne feriedage, har i gennemsnit brugt 3,7 egne feriedage. Af dem har 48 procent brugt mere end 2 feriedage.

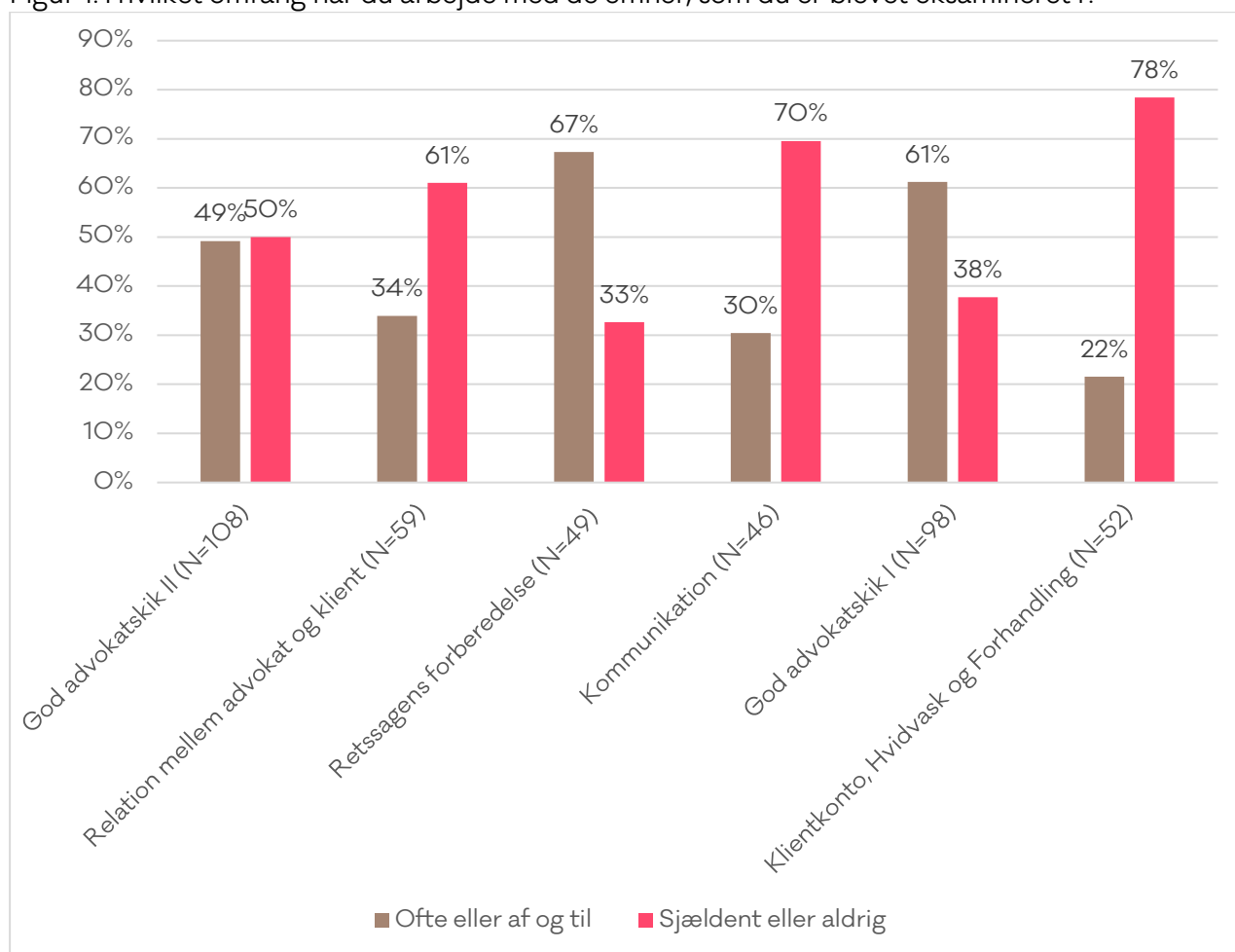
2.2 Praktisk erfaring med de emner, der er blevet eksamineret i

Alle fire eksaminer afholdt i 2023 var skriftlige stedprøver, og til hver eksamen er to kurser blevet udtrukket som eksamensemner. De advokatfuldmægtige er blevet undervist i alle kursusmaterialets emner. De udtrukne emner i 2023 var:

- God advokatskik II (*udtrukket to gange*) (108 besvarelser)
- Relation mellem advokat og klient (59 besvarelser)
- Retssagens forberedelse (49 besvarelser)
- Kommunikation (46 besvarelser)
- God advokatskik I (*udtrukket to gange*) (98 besvarelser)
- Klientkonto, Hvidvask og Forhandling (52 besvarelser)

De advokatfuldmægtige er blevet spurgt om, i hvilket omfang de har arbejdet med de emner, de er blevet eksamineret i.

Figur 1: I hvilket omfang har du arbejde med de emner, som du er blevet eksamineret i?

Ved emnerne 'Retssagens forberedelse', 'God advokatskik I' og 'God advokatskik II' har de største andele af advokatfuldmægtige svaret, at de ofte eller af og til har arbejdet med det pågældende emne. Ved 'Retssagens forberedelse' gælder det for hele 67 procent, mens det for de to andre emner er henholdsvis 61 procent og 49 procent. Modsat har henholdsvis 78 og 70 procent svaret, at de sjældent eller aldrig har arbejdet med emnerne 'Klientkonto, Hvidvask og Forhandling' og 'Kommunikation'.

Tabel 3: Synes du, at du, i relation til Advokateksamen har fået en god praktisk uddannelse på det advokatkontor, hvor du er ansat?

	Mindre advokatkontor (0-50 ansatte)	Større advokatkontor (Over 50 ansatte)	Anden ansættelse end advokatkontor
Ja	49%	50%	33%
Delvist	39%	43%	22%
Nej	11%	7%	44%
Antal	87	88	27

Andelen af advokatfuldmægtige, der mener, at de har fået en god praktisk uddannelse, er højest blandt advokatfuldmægtige, der har været ansat på advokatkontorer, både større og mindre, mens andelen er markant mindre blandt advokatfuldmægtige med en anden ansættelse. Omkring halvdelen af de advokatfuldmægtige ansat på advokatkontorer synes, at de har fået en god praktisk uddannelse (lidt flere på større advokatkontor). Blandt advokatfuldmægtige med anden ansættelse, synes næsten halvdelen, at de ikke har fået en god praktisk uddannelse på deres kontor, dette er i modsætning til knap én ud af ti på større advokatkontorer.

2.3 Undervisning

Advokatfuldmægtigene er i undersøgelsen blevet bedt om at vurdere undervisningens anvendelighed i forhold til eksamenssituationen. Tilfredsheden med undervisningens anvendelighed er størst inden for emnerne 'God advokatskik II' (74 procent) og 'God advokatskik I' (77 procent).

Tabel 4: Hvordan vurderer du undervisningens anvendelighed i forhold til eksamens-situationer?

	God og anvendelig	Uanvendelig utilstrækkelig	Ved ikke
God advokatskik II (N=108)	74%	16%	10%
Relation mellem advokat og klient (N=59)	55%	33%	12%
Retssagens forberedelse (N=49)	63%	22%	14%
Kommunikation (N=46)	70%	24%	7%
God advokatskik I (N=98)	77%	18%	5%
Klientkonto, Hvidvask og Forhandling (N=52)	51%	41%	8%

Blandt dem, der vurderer at undervisningen i 'Klientkonto, Hvidvask og Forhandling' og 'Relation mellem advokat og klient' var uanvendelig og utilstrækkelig (henholdsvis 41 procent og 33 procent), svarer henholdsvis 57 procent og 42 procent, at undervisningen var for overfladisk og generel i forhold til eksamenssituationen. Blandt de åbne svar til emnet 'Klientkonto, Hvidvask og Forhandling', omtales især emnet 'Hvidvask' som værende for overfladisk, og at der var for meget fokus på bogføring inden for 'Klientkonto'. I forhold til 'Relation mellem advokat og klient' kommenterer flere, at undervisningen ikke forberedte dem ordentligt på at besvare eksamen.

De advokatfuldmægtige blev også spurgt til, hvorvidt undervisningen i de pågældende emner tog udgangspunkt i kursusmaterialet. I tabel 5 ses det, at den største andel, der har svaret 'Ja' til, at undervisningen tog udgangspunkt i de faglige mål i læreplanerne, er ved emnerne 'Klientkonto, Hvidvask og Forhandling' (45 procent) og 'Relation mellem advokat og klient' (34 procent). I forhold til tidligere år er der i 2022 og 2023 generelt sket et fald i andelen der svarer 'Ja' til, at undervisningen har taget udgangspunkt i de faglige læringsmål.

Tabel 5: Tog den konkrete undervisning udgangspunkt i de faglige mål i læreplanerne?

	Ja	Delvis	Nej	Ved ikke
God advokatskik II (N=108)	21%	64%	3%	12%
Relation mellem advokat og klient (N=59)	34%	55%	2%	9%
Retssagens forberedelse (N=49)	20%	57%	6%	16%
Kommunikation (N=46)	13%	72%	4%	11%
God advokatskik I (N=98)	15%	79%	0%	5%
Klientkonto, Hvidvask og Forhandling (N=52)	45%	49%	4%	2%

14 procent af de advokatfuldmægtige, svarende til 29 personer, har modtaget undervisning i eksamensemnerne på deres arbejdsplads. I gennemsnit har de, der har modtaget undervisning, fået 2,8 times undervisning i emnerne på deres arbejdsplads. 86 procent af de advokatfuldmægtige (25 personer), der har modtaget undervisning, har arbejdet på et advokatkontor med mere end 50 ansatte.

Tabel 6: Har du op til eksamen fået undervisning i eksamensemnerne på din arbejdsplads?

	Antal	Procent
Ja	29	14%
Nej	175	85%
Total	206	99%

To ud af tre af de advokatfuldmægtige angiver, at de har mærket interesse for eksamen fra advokatkontorets side. Denne interesse udmærker sig i form af tilbud om råd og sparring fra kollegaer, generel interesse, lykønskninger og tilbud om at holde fridage til at læse.

2.4 Pensum

Halvdelen mener ikke, at pensum var klart nok defineret, og af disse personer mener 96 procent, at det gav problemer i relation til deres forberedelse.

Af tabel 7 ses det, at der er væsentlige forskelle i andelene, der ikke mener, at pensum var klart nok defineret ved de fire eksaminer. Ved advokateksamen d. 23. marts og d. 28. juni angav henholdsvis 57 procent og 61 procent, at de ikke synes pensum var klart nok defineret, mens det ved advokateksamen d. 25. oktober kun var 37 procent, der angav dette. Andelene, der mener, at det uklare pensum gav problemer i relation til forberedelsen, er den samme ved alle eksaminer.

Tabel 7: Synes du, pensum var klart nok defineret?

	30. januar	23. marts	28. juni	25. oktober
	Relation mellem advokat og klient	Retssagens forberedelse	Kommunikation	God advokatskik I
	God advokatskik II	God advokatskik II	God advokatskik I	Klientkonto, Hvidvask og Forhandling
Ja	55%	43%	39%	63%
Nej	45%	57%	61%	37%
Antal	58	49	46	51

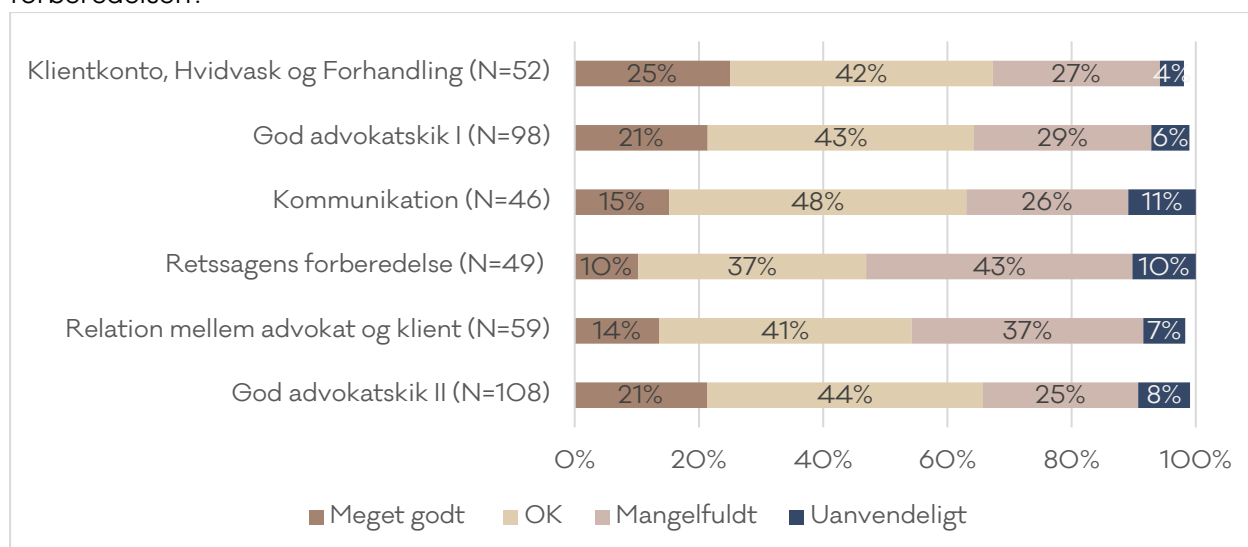
37 procent af de advokatfuldmægtige mener, at pensummets omfang var for stort, mens resten mener, at pensum var af passende størrelse. Det er et stort fald af dem, der mener at pensum er for stort, i forhold til 2022, da 57 procent sidste år mente det var tilfældet. Kun meget få har angivet, at pensums omfang var for lille.

I tekstsvarene kan det blandt andet læses, at det har været svært at afgøre, hvad der har været relevant at læse og flere efterspørger en bedre afgrænsning af pensum. Det fremgår at flere oplevede at de ikke kunne imødekomme et stort pensum på grund af tidspres under eksamen. Flere benævner også både en skævhed mellem kursusmaterialets omfang og det, som undervisere kunne nå at gennemgå og mellem kursusmaterialets omfang og det, man kunne nå at skrive på en 3 timers eksamen.

2.5 Kursusmaterialets anvendelighed

I forhold til kursusmaterialets anvendelighed ses det af figur 2, at de advokatfuldmægtige vurderer anvendeligheden inden for emnerne 'God advokatskik II' og 'Klientkonto, hvidvask og forhandling' højest, næsten to tredjedel vurderer, at anvendeligheden enten er meget god eller OK. Derimod er anvendeligheden inden for emnerne 'Retssagens forberedelse' og 'Relation mellem advokat og klient' vurderet lavest. Her svarer omkring halvdelen, at kursusmaterialet var mangelfuldt eller uanvendeligt.

Figur 2: Hvordan vurderer du kursusmaterialets anvendelighed med henblik på eksamensforberedelsen?

2.6 Supplerende litteratur

57% af advokatfuldmægtige havde forud for eksamen læst supplerende litteratur. Set i bakspejlet vurderer 33 procent, at det ikke var nødvendigt, mens 25 procent mener, at det var meget nødvendigt.

De, der har læst supplerende litteratur, har i gennemsnit læst 319 sider med en median på 200 sider. Der er altså en del, der har læst rigtig meget supplerende litteratur, mens den typiske advokatfuldmægtig har læst væsentligt mindre.

Tabel 8: Set i bakspejlet: Var det nødvendigt at læse supplerende litteratur forud for eksamen?

	Antal	Procent
Ikke nødvendigt	66	33%
Lidt nødvendigt	86	43%
Meget nødvendigt	50	25%
Total	202	100%

De advokatfuldmægtige er også blevet spurgt om, hvorvidt de forud for eksamen havde modtaget tilstrækkelig information om eksamensrelevant litteratur. Hertil har 45 procent sagt ja, mens 55 procent er uenige i dette.

2.7 Eksamen

Til spørgsmålet omkring, hvorvidt tre timer var tilstrækkeligt til at besvare eksamensspørgsmålet, har to tredjedele af de advokatfuldmægtige svaret nej.

Tabel 9: Var tre timer tilstrækkeligt til at besvare eksamensspørgsmålet?

	Antal	Procent
Ja	62	30%
Nej	142	70%
Total	204	100%

Tre ud af fem af de advokatfuldmægtige er enten overvejende eller helt enige i, at opgaveteksten var for omfattende. Ligeledes er tre ud af fem overvejende eller helt enige i, at opgaven indeholdt for mange spørgsmål. I forhold til om opgaven indeholdt spørgsmål, der ikke var berørt i undervisningen eller i kursusmaterialet er henholdsvis 45 procent og 43 procent overvejende eller helt enige i disse udsagn. Til spørgsmålet omkring hvorvidt opgaven var for svær, er 44 procent af de advokatfuldmægtige helt eller overvejende enige i dette udsagn.

Tabel 10: Hvorledes bedømmer du den opgave, du blev eksamineret i?

	Helt enig	Overvejende enig	Overvejende uenig	Helt uenig
Opgaveteksten var for omfattende	27%	34%	30%	8%
Opgaven indeholdt for mange spørgsmål	28%	30%	34%	7%
Opgaven indeholdt spørgsmål, der ikke var berørt i undervisningen	17%	28%	36%	19%
Opgaven indeholdt spørgsmål, der ikke var berørt i kursusmaterialet	15%	28%	38%	19%
Opgaven var for svært	12%	32%	48%	8%

I forhold til 'undervisning og kursusmateriale' vurderer 60 procent af de advokatfuldmægtige, at eksamensniveauet har været tilpas. Ligeledes vurderer over to tredjedele, at eksamensniveauet 'generelt' har været tilpas.

Tabel 11: Hvordan vurderer du eksamensniveauet?

	For lavt	Tilpas	For højt
Undervisning og kursusmateriale	0%	60%	39%
Generelt	0%	71%	28%

Næsten ni ud af ti af de advokatfuldmægtige angiver, at de i høj eller nogen grad er enige i, at det har været svært på forhånd at vurdere, hvad niveauet var. Ligeledes er 92 procent i nogen eller høj grad enige i, at der til eksamen krævedes en stor parat- og detailviden, teoretisk niveau kombineret med praktisk kendskab. 89 procent er i høj eller nogen grad enige i udsagnet om, at der til eksamen kræves et overordnet overblik.

Tabel 12: I hvilket omfang er du enig med følgende vedr. eksamensniveauet?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad
Det har været vanskeligt på forhånd at vurdere, hvad niveauet er	1%	12%	48%	39%
Til eksamen krævedes en stor paratviden og detailviden, teoretisk niveau kombineret med praktisk kendskab	1%	6%	31%	61%
Til eksamen krævedes et overordnet overblik	2%	9%	21%	68%

I tekstsvarene til eksamensniveauet er det et gennemgående tema, at 'Eksamensniveauet var passende, men det var forholdet mellem omfang og tid ikke'. Flere skriver, at der ikke er tid til at slå noget op, hvorfor det at have praktisk viden inden for et eksamenssemne er en rigtig stor fordel, ligesom paratviden er det. Flere, der også tog eksamen i 2022, nævner, at pensum har været mere overskueligt i år. Derudover kommenterer flere at opgaverne og multiple-choice spørgsmålene var uklart formuleret, hvilket gjorde besvarelsen sværere. Langt de fleste, der kommenterer på eksamensformen, synes at det fungerer fint, på trods af et højt tidspres.

Mange er fint tilfredse med den praktiske afholdelse af eksamen, dog kommenterer flere at bordene er små så der ikke er plads til egne ting. Det foreslås desuden, at der afholdes en tilsvarende eksamen i Jylland og ikke kun i København.